

OLIE PÅ HAVET

Af professor *Alfred Rosenkrantz*

På vej til Grønland om bord i M/S „Disko“ var der i 1939 mange, der med intens interesse lyttede til skibsinspektør *H. F. V. Hansens* vel turnerede beretninger om sejladsen på Grønland i sejlskibenes tid. Vi hørte om, hvordan man i gamle dage, når man stod Umanakfjorden ind, „holdt på det hvide på Agpat“ og derved drog nytte af fjordens marmorforekomster, længe før man havde gjort sig tanker om at udnytte dem til bygningssten. Også mulighederne for olieforekomster på Nûgssuaq Halvøen var til diskussion ved frokostbordet.

Året før havde jeg fået rede på et ejendommeligt naturfænomen i den store dal Auvfarssuaq, der på langs gennemløber halvøens indre, og som bestod af nogle meget markante, vulkanagtige høje, hvis opståen i det store flodleje bl. a. stod i forbindelse med tilstedeværelsen af betydelige mængder af naturgas i undergrunden. Gassen, der kunne få vandet i „krater“-søerne til at rejse sig i skummende geysere, har derved givet anledning til grønlændernes navn på højene Qapiortoq. I stille vejr har det endda været muligt at sætte ild til naturgassen, der vældede op gennem revner i „vulkan“ bjerget. Blandt grønlænderne verserede beretninger om udsivninger af petroleum i den samme dal. En lille skare rensjægere havde engang, formentlig i de første år af århundredet, overnattet ved en lille kløft på dalens sydside 20 km fra kysten og var næste morgen vågnet op i en pøl af petroleum, som havde gennemvædet deres tøj. Lugten af petroleum havde hængt ved tøjet i lang tid efter. Fra pølen havde de medbragt en lille flaske med prøve af den stinkende væske, som de overbragte kolonibestyreren i Ritenbenk; men han havde pure kasseret den, da det viste sig, at flaskens indhold bestod af en sort, uklar, tyktflydende væske, der umuligt kunne have noget med petroleum at gøre! „I havde vi bare dengang kendt til solarolie, ville vi aldrig have kaldt væsken for petroleum,“ har en grønlænder senere fortalt mig.

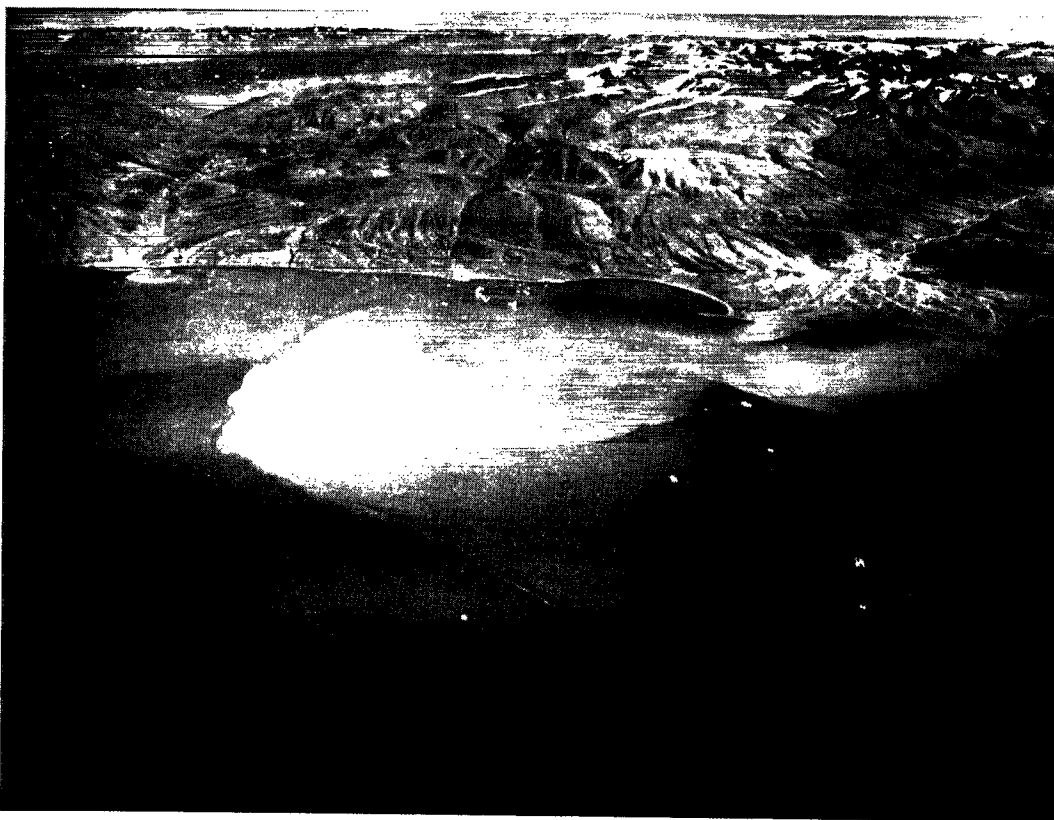
Til disse gamle fortællinger knyttede *H. F. V. Hansen* en bemærkning om, at grønlændernes beretning nok kunne være sand; han erindrede nemlig tydeligt, at han i sin ungdom, da han i et af barkskibene passerede det store delta Siorarssuit, der afslut-

*Den skarpe kant, der begrænser det slamfyldte overfladevand ud for Siorarsuit.
Forfatterens foto. 25. juli 1951.*

ter Auvfarssuaq Dalen på Nûgssuaq, i længere tid havde sejlet gennem store olie-masser, der dækkede havet i vid udstrækning, og at der også iagttoges olie på havet ud for Itivdle Dalen. Olien skulle efter hans mening være bragt ud i havet af de store floder fra halvøens indre.

I februar 1939 havde jeg i Det Grønlandske Selskab holdt et foredrag om Nûgssuaqekspeditionen 1938 og dens resultater og nævnte herunder rent en passant de gamle beretninger om olien på Nûgssuaq, ikke mindst i et forsøg på at rehabilitere de gamle grønlandere, der havde måttet høre meget for deres petroleum. Nûgssuaq Halvøens geologiske opbygning, navnlig tilstedeværelsen af kilometertykke lag af bituminøse skifre i forbindelse med forekomsten af naturgas, gjorde det ikke aldeles usandsynligt, at olieforekomster kunne skjule sig i halvøens undergrund. Ikke længe efter foredraget, der blev drabeligt refereret i dagspressen, meddelte en gammel skipper fra Marstal i en avis, at også han for mange år siden, ligesom skibsinspektøren, havde gennemsejlet store oliemasser på havet mellem Nûgssuaq og Hærcøen.

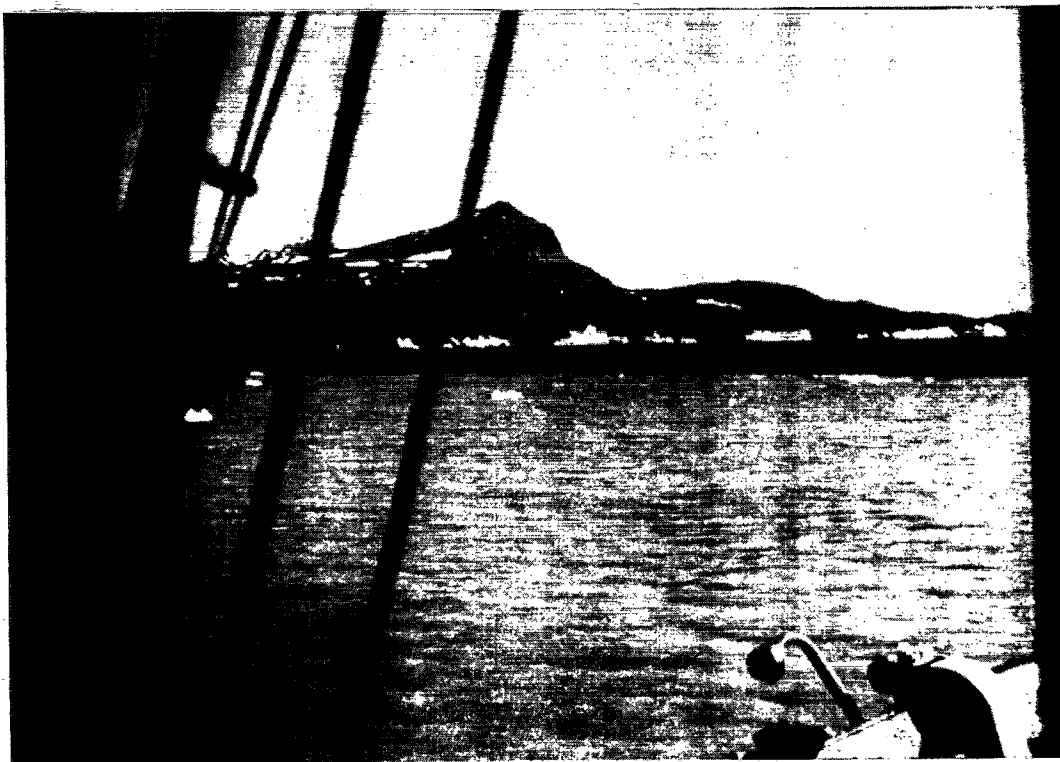

Luftfoto af det nordvestlige Nûgssuaq visende kysten vis à vis Hareøen. Længst til højre i forgrunden deltaet Siorarssuit og Auvfarssuaq Dalen. I nordranden af deltaet bugten Umîvinguaq inden for den nu landfaste ø Niaqornârssuk. Ud for bugtens nordlige del ligger Marrait. I havet store slammasser, der driver nordpå fra udmundingsstederne for Kûgssuaq Flodens deltaforgreninger. Også ud for Itivdle Dalen længst til venstre ses flodslam på havet. I den fjernere baggrund skimtes Umanak Fjorden.
Geodætisk Institut. Eneret.

Adskillige gange har jeg selv på vej til Umanakfjorden passeret deltaet Siorarssuit og yderligere 13 gange haft fast basislejr ved Marrait i nordranden af deltaet, men det er aldrig lykkedes mig at se olie dække havet, og ingen af de søfarende, som jeg har udsurgt, har kunnet bekræfte de gamle beretninger.

I 1951 slog civilingeniør *Aksel Mikkelsen* sig imidlertid ned i Marrait efter i det tidlige forår at have gjort et heroisk forsøg på at fravriste Auvfarssuaq Dalen dens olie-hemmeligheder. I tidsskriftet „Grønland“ for 1954, pag. 32, meddeler han nu følgende: „Engang kom jeg ned til kysten (bugten Umîvinguaq ved Marrait)* efter en yderst anstrengende tur. På havoverfladen, som lå lidt utilgængeligt fra det sted,

* Forfatterens indskud.

*M/Kt »K. J. V. Steenstrup« i slamvandet ud for Siorarssuit.
I baggrunden fjeldet Nùssap qàqarssua (1229 m).
Forfatterens foto. 25. juli 1951.*

jeg var på, så jeg ganske tydeligt en hinde af olie. Jeg satte mig for at spise lidt og hvile, inden jeg skulle i gang med at opsamle prøver og udfinde, hvorfra det stammede. Uheldigvis faldt jeg i søvn af udmattelse, og da endelig de dejligste drømme om olie i store mængder m. v. havde forladt mig, var ethvert spor af olien på vandet også borte. Havde der været både i nærheden? Nej. Var det en hallucination? Måske, men selv om jeg nok ved den lejlighed var ganske medtaget, så har jeg da i hvert fald ikke i andre lignende tilfælde set olie“.

Hvordan det nu end forholder sig med *Aksel Mikkelsens* iagttagelser af olien på havet — han antyder selv muligheden af hallucinationer som forklaring — skal jeg oplyse, at jeg aldrig har set olie på vandet ved Marrait, uden at det kunne sættes i forbindelse med fartøjer med solarolienmotorer, og da kun i ganske ringe mængder. De store „oliemasser“ på havet ud for Nùgssuaqkysten har nok en ganske anden forklaring.

Den store flod Kûgssuaq, som danner det vidtstrakte delta Siorarssuit, medfører ligesom så mange andre grønlandske floder, der står i forbindelse med gletschere, store mængder af flodslam, som gør vandet uigennemsigtigt og gulgråt af farve. Når det ferske flodvand med sit slam når ud i havet, lægger det sig som et dække over det salte havvand og er da i stand til at dæmpe bølgeslaget betydeligt. Jeg har flere gange, når jeg passerede Siorarssuit i M/Kt „Steenstrup“ i hård sø, bemærket den kraftige aftagen i skibets rullende bevægelser, når vi fra det mørkeblå hav passerede den skarpe grænse til det slamfyldte overfladevand. Det er formentlig det samme, man i sejlskibenes tid har oplevet. Der er da nok dengang faldet en bemærkning om, at forholdene i slamvandet var, *som om* der var gydt olie på bølgerne; og som tiden gik, har erindringen fået en lille drejning i retning af, at det virkelig *var* olie, man havde sejlet i. Ud for Itivdle Dalen, hvorfra der også er rapporteret olie på havet, ses ofte slamfyldt vand på overfladen, om end i mindre udstrækning end ved Siorarssuit. Strømmen i havet er almindeligvis nordgående i disse farvande, og jeg har flere gange set slamvandet fra Kûgssuaq ført ind i Umîvinguaq Bugten og dække hele overfladen, for dernæst efter kort tids forløb atter at forsvinde. Dette kan formentlig tjene til forklaring af det fænomen, som *Aksel Mikkelsen* mente at have iagttaget i 1951.